

היבטים לשוניים בפרשת וילך עט¹

דקדוקי קריאה בפרשת וילך ובהפטרה ועד רביעי של פרשת האזינו

לא ו אל-תִּירָאוּ: געיה בת"ו והר"ש אחריה בשווא נע, דין דומה בהמשך פס' יב וִירָאוּ.

יעֲזֹבֶךָ: הכ"ף דגושה

לא יט וְלִמְדָה ... שְׁיִמָּה: יש להקפיד על המפיקים. תִּהְיֶה-לִּי: געיה בת"ו

לא כא נִשְׁבַּעְתִּי: הב"ת בפתח אע"פ שהיא בסילוק (סוף פסוק)

לא כה נִשְׁאָי: מרכא בנר"ן כטעם משנה

לא ל אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: מרכא טיפחא, לא טיפחא מונח

הפטרת שבת שובה הושע יד ב-י ויש נוהגים להוסיף מיכה ז יח-כ ויואל ב טו-כז:

הושע יד

ב שׁוֹבָה: הטעם בשי"ן מלעיל

ד וְלֹא-נֶאֱמַר עוֹד: טעם נסוג אחור לנר"ן

ו שְׂרָשִׁיו: כולם בקמץ רחב

ט לְעֶצְבִּים: הלמ"ד קמוצה. פְּרִיָּה: הפ"א סגולה

י וַיִּבֶן אֱלֹהִים: טעם נסוג אחור ליר"ד. יִלְכּוּ בָם: טעם נסוג אחור ליר"ד הלמ"ד בשווא נע. יִכְשְׁלוּ בָם: טעם נסוג אחור לכ"ף. השי"ן בשווא נע.

מיכה ז

כ מִיָּמִי קָדָם: טעם נסוג אחור למ"ם הראשונה

יואל ב

יז לְמִשְׁלַב-בָּם: השי"ן בקמץ קטן

כ אל-אֶרֶץ צִיָּה: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא להבליע את הצד"י שבסוף תיבת 'אֶרֶץ' עם זו שאחריה בתיבת 'צִיָּה'. בָּאֲשׁוּ: האל"ף בשווא נח ולכן הב"ת בקמץ קטן. וְתַעֲלֶה: הוא"ו בשווא

כא אל-תִּירָאִי: געיה בת"ו והר"ש בשווא נע, בדומה לו בפס' הבא אל-תִּירָאוּ והקורא בשווא נח יחשוש לשינוי משמעות. גִּילִי וְשִׂמְחִי: שתיהן במלעיל

כב שְׂדֵי: שי"ן שמאלית

כג וַיִּזְרַד: במלעיל

כה הִילַק וְהִחְסִיל וְהִגָּזם: טעם טפחא בתיבת הִילַק

ראשון של האזינו (יש נוהגים לקרוא עד פס' יח):

¹ אנו בשנת תשף אבל הפרשיות החלו בשנת עט

, ולכן נקראות על השנה הזו.

² בסימנים טעו בדבר זה (תוקן במהדורות חדשות, אבל רבים מחזיקים בראשונות) וסימנו את פס כו כפסוק החותם את הקריאה. הדבר נובע כנראה מכך ששני הפסוקים כו וכז מסיימים באותן מילים ולא-יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם

לב א וְאֶדְבָּרָה: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה

לב ג הָבוּ גִּדְלִי: המילה הָבוּ מלרע, הטעם לא נסוג

לב ד פָּעִלְוּ: הפ"א בקמץ גדול, העי"ן בחטף קמץ. כִּי כָל-דִּרְכָיו: תיבת כִּי מוטעמת בטעם מרכא, ואין לצרף לה את תיבת 'כל' כאילו כתוב כִּי-כָל

לב ו הָלָה: הה"א מילה נפרדת מחוברת ל-לה"ו ומנוקדת בפתח ה, הלמ"ד אחריה בשווא נח ל. האל"ף (של הויה המבוטא כאדנות) בחטף פתח א: הִלְאֲדִנִי. וַיִּכְנֹךְ: הכ' הסופית אינה דגושה

לב ז וַיִּגְדֹּךְ: הדל"ת בשווא נח עקב ההטעמה. וַיֹּאמְרוּ לָךְ: טעם נסוג אחור ליר"ד

לב י יִסְבְּנֶהוּ: בל"ת ראשונה בשווא נע והנ"ן בשווא נח. יִצְרְנֶהוּ: היר"ד בחירק חסר, אחריה צד"י מודגשת ובשווא נע והנ"ן בשווא נח

לב יא כָּנָשָׁר: הכ"ף בשווא לא בפתח. יִרְחֹף: החל"ת בצירי לא בסגול

לב יג עַל-בְּמוֹתֵי אֶרֶץ: טעם נסוג אחור לבל"ת המנוקדת בקמץ רחב. וַיֹּאכֵל: הוא"ו בפתח ובמלרע.

שָׁדִי: ש"ן שמאלית. וַיִּנְקְהוּ: ה' בצירי ודגושה ולא בשווא

לב טו כְּשִׁית: ש"ן שמאלית. אֱלֹוֹהֶ: עיין פסוק יז

לב יז אֱלֹהֶ: הה"ו בפתח גנובה". יש המבטאים אותה כאילו יש אל"ף לפני הה"א והיא מנוקדת פתח: אֱהֵ וְהָה' במפיק. יש המבטאים אותה כאלו יש וי"ו (הנקראת כ W אנגלי) לפני הה"א, הו"ו מנוקדת פתח: אֱלֹוֹהֶ (elowah) וְהָה' במפיק. לכל הדעות הקורא אותה אלו-ה' ה"א פתוחה HA משתבש. שְׁעָרוֹם: ש"ן שמאלית

לב יח יִלְדֶךָ: הלמ"ד בקמץ רחב הדל"ת בשווא נע. מַחְלִלְךָ: למ"ד ראשונה בשווא נע והכ"ף בסוף רפויה

לא ז כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת־הָעָם הַזֶּה משך חכמה. ולהלן (פסוק כג) "כִּי אַתָּה תָּבִיא וכו'".

[תבוא את העם פירושו שהוא יבוא לארץ ישראל עם העם, וכיון שאנו יודעים שהוא המנהיג הממשיך של מרע"ה, מתפרש שיבוא עם הזקנים המנהיגים; לעומת זאת תביא מתפרש שהוא מנהיג יחיד]

אמר רבי יוחנן, (אמר לו משה ליהושע): אתה והזקנים שבדור עמך. אמר לו הקדוש ברוך הוא טול מקל והך על קדקדם (דָּבָר אחד לדור ואין שני דְּבָרִים לדור) [פרק קמא (ה, א) דסנהדרין, ורש"י הביאו (בפסוקנו)]. הענין, דאמרו (בבא בתרא עה, א) זקנים שבדור אמרו: אוי לה לאותה בושא (ואוי לה לאותה כלימה - פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, עכ"ל). הכוונה, כמו הלבנה שאין לה אור בעצם רק שמקבלת אור מן החמה, ולכן אין כוח להלבנה להאיר על דבר אחר שתהא מאירה לאחרים, רק כוחה להאיר על הארץ, אבל לא לעשות דבר אחר למאור. אבל משה דימה כי יהיה במעלתו, ויוכל להאיר על הזקנים ולהשפיע עליהם שהם ישפיעו על זולתם. לכן אמר "אתה והזקנים שבדור עמך" - שגם הם ישפיעו. מה שאין כן השם (בפסוק כג) שידע האמת שלא יהיה במעלתו והשגתו לעשות הזקנים למשפיעים ומאירים, ולכן אמר "כי אתה תביא" - דָּבָר אחד לדור ואין שני וכו', רק הוא יהיה משפיע על ידי הארתו ממש רבינו, אבל לא ישפיע על הזקנים שהם ישפיעו על זולתם.

א"ה. יש לדון בדברי הרב ז"ל, אם כוונתו שמשה לא העריך נכונה את מדרגתו של יהושע, או שמא יהושע נפל במשך הזמן מהמדרגה שאלה הגיע.

עוד יש לפרש, כי משה אמר (פסוק ח) "וַיִּי הוּא תְּהִלָּךְ לְפָנֶיךָ", וכל מקום שנאמר "וה" - הוא ובית דינו, כמו שאמרו במדרש רבה שיר השירים (א, מה) על פסוק (א, ט) "לְסִסְתִּי

(בְּרַכְבִּי פָּרַעַח"). אם כן אצל משה שהשם לבדו הלך לפניו, היה הוא בעצמו המוליך ומביא אותם. מה שאין כן ביהושע, שה' ובית דינו עוברים לפניו, לכן גם הוא יהיה מעין דוגמא של מעלה לנהל הוא והזקנים עמו. אולם ה' אמר לו "כי אתה תביא את העם הזה" - דָּבָר אֶחָד לְדוֹר, טוֹל מִקָּל וְהָךְ עַל קִדְקֹדֶם, וְיִאֲנִי אֶהְיֶה עִמָּךְ, פִּירוּשׁ בְּלֹא בֵּית דִּינֹו דֶּק הַשִּׁיטָה לְבָדֹו. וְלִכֵּן אָמְרוּ בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רֵאשֹׁנִים אֶל יְהוֹשֻׁעַ "רַק יִהְיֶה ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם מֹשֶׁה (יהושע א, יז)", פִּירוּשׁ בְּעֶצְמוֹ וְלֹא עִם בֵּית דִּינֹו. "כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר יִמְרֶה אֶת פִּיךָ מוֹת יוֹמָתוֹ" וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר יִמְרֶה אֶת פִּיךָ וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר תִּצְוֶנּוּ יוֹמָתוֹ רַק חֹזֶק וְאַמֶּץ (שם פס' יח)!", שְׂדֵבֶר אֶחָד לְדוֹר וְכו'. וְכַשְׁבִּיטֵל יִשְׂרָאֵל מִתְלַמּוֹד תּוֹרָה וּפְרִיָה וּרְבִיָה בֵּא הַמִּלָּאךְ, וְכִמּוֹ שִׁפִּירְשׁוּ ז"ל בְּמַגִּילָה, עֵינֵי שֶׁם³.

א"ה. כוונתו כנראה היא שיהושע על דעת עצמו גם אם שגה, הרי בא מלאך להוכיחו, ולא בית דינו, כלומר לא הזקנים שהיו בדורו. לפי פירוש זה בניגוד לקודם כי אתה תביא הוא מעלה, מעבר למה שמרע"ה נתן לו.

ועוד יתכן על פי מה דאמרו בפרק הדר (עירובין סג, א) דמשום דאלעזר הורה הלכה בפני רבו - הלכות געולי מדין - לכן נענש שלא היה צריך יהושע אליו. לכן משה שהיה סבור שיהיה צריך לאלעזר, אמר "כי אתה תבוא את העם הזה". אבל השי"ת שהיה יודע שלא יהיה צריך אליו, לכן אמר "כי אתה תביא את העם הזה" - אתה לבדך: א"ה. גם לפי פירוש זה הוא במעלה יותר ממה שמרע"ה נתן לו, אלא שזה כעין עונש לאלעזר הכוהן.

כי אתה תבוא את העם הזה וכו'. פִּירוּשׁ "חֹזֶק וְאַמֶּץ", כִּי כִּמּוֹ שֶׁמִּכָּל הַנִּמְנִים רֵאשֹׁנָה, לֹא נִשְׁאָרוּ דֶּק כָּלֵב וְיְהוֹשֻׁעַ (דברים א, לו' - לח א"ה. נראה לתקן את מראה המקום במדבר כו סה כִּי־אָמַר יְיָ לָהֶם מוֹת יָמָתוֹ בְּמִדְבָּר וְלֹא־נִתַּר מֵהֶם אִישׁ בִּי אֶסְפֹּלָב בְּיִפְנֵי וְיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון: מֵרֵאשִׁית הַמָּקוֹם הַלְקִי גַם בְּמַהְדּוֹרוֹת קוֹפְרָמֶן וְאַבְרָהָם) וְנִתְקִיִּים דָּבָר ה' שֶׁאָמַר "יְהוֹשֻׁעַ וְכו' הוּא יָבֵא שְׁמִי" (דברים א, לח)", כֵּן יִתְקִיִּים דָּבָר ה' מֵה שְׂדֵבֶר (שם) "כִּי הוּא יִנְחִלָנָה אֶת יִשְׂרָאֵל". וְלִכֵּן הָיָה בְּטוֹחַ "וְאַתָּה תִּנְחִלָנָה", וּמִמָּה שֶׁ"אַתָּה תִּבּוֹא עִם הָעָם" תִּדַּע כִּי "תִּנְחִלָנָה". לפי פירוש זה אין סתירה בין המקראות. ע"כ משך חכמה.

דפי פרשת השבוע בר-אילן וילך עט

ארז פלג מרצה לתנ"ך ולמחשבת ישראל במכללת לוינסקי. בביה"ס ללימודי יסוד ביהדות שבאוניברסיטת בר אילן ובמכון הטכנולוגי בחולון.

סידורו ועריכתו של דברים פרק ל"א לפי דרכו של ר' אברהם אבן עזרא פתרון וחידה בציור

כידוע, בקריאה ראשונית של פרק ל"א בספר דברים ניכרים בו לכאורה סימנים רבים של חוסר אחידות וחוסר עקביות: חזרות וכפילויות לא ברורות וקשיים

³ המשך-חכמה כתב לעצמו או סמך על הקורא שייבין למה הוא מתכוון. דרשת חז"ל שאליה הוא מפנה מובאת בתלמוד בבלי בעוד מקומות. ביטול פריה ורביה מופיע במסכת עירובין סג ב (ולא במס' מגילה) ופליגא דרבי אבא בר פפא, דאמר רבי אבא בר פפא: לא נענש יהושע [שלא זכה לבנים] אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה, שנאמר וַיְהִי בַּחַיּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירְחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא (יהושע ה, יג) וגו' וכתוב ויאמר (לו) +מסורת הש"ס: [ולא] + כִּי אֲנִי שָׂר צָבָא ה' עֲתָה בָאתִי (יהושע ה, יד) וגו'. אמר לו: אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה. - על איזה מהן באת? - אמר לו: עתה באתי. מיד: וַיִּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַחֹמָה בְּתוֹךְ הָעֵמֶק (יהושע ה, ט) [זו אינה גרסת התלמוד, התלמוד מרכיב את הפסוק וַיִּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַחֹמָה בְּתוֹךְ הָעֵם (יהושע ה, ט) עם הסיום בתוך העמק]. ואמר רבי יוחנן: מלמד שהלך בעומקה של הלכה. וגמירי: דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן - אסורין בתשמיש המטה.

בהבנת הרצף הענייני-תוכני שלו. לפי גישות מקובלות במחקר המקרא המודרני, ניתוח קפדני של הפרק יחשוף בו אפילו "הבדלים באוצר המילים ובתפישות"⁴. אחד הפרשנים היהודים [א"ה. מה העניין לציין שהפרשן הוא יהודי? לעתים נדירות אולי אפשר להזקק למחקרים של ערלים וטמאים, אולי גם יש מקום לציין שראב"ע אינו מהמפרשים הקראיים?! כאן די לציין שראב"ע דן בקשיים ותו לא מידי] בימי הביניים, שגילה מודעות רבה לקשיי הרצף ולכפילויות לכאורה שבפרקנו. הוא ר' אברהם אבן עזרא. אמנם דעתו בכל הנוגע לפרק זה נזכרה במחקר ונידונה במקצת,⁵ אך ברצוני להציגה כאן באופן שיטתי ומפורט, עד כמה שאפשר במלוא היקפה. דווקא פריסת דעתו תאפשר לי לחדד מאד תהייה מסוימת, שאין לה, להבנתי, פתרון גלוי לגמרי בפירושו של אבן עזרא עצמו – מדוע נכתב פרק ל"א וסודר כפי שסודר? מהי הסיבה לכך?

בכל מקרה, כדי שיובנו דברי אבן עזרא כהלכה, דהיינו כפתרונות [א"ה. למה לא פתרונים? לבעל המאמר פתרונים, אולי] לקשיים בהבנת הכתוב, אקדים להם מספר שאלות. הן אינן מפורטות באופן הַדְבָּרִים מסודר בפירושו של אבן עזרא, אך להבנתי פתרונן אכן ניצב בבסיס ביאוריו:

1. מדוע כתוב בתחילת פסוק א "וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר"? מה הקשר בין דבריו לבין 'הליכתו'?
2. מה בדיוק היה כלול ב"הַדְבָּרִים הָאֵלֶּה" שדיבר משה "אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל"?
3. איך "הַדְבָּרִים הָאֵלֶּה" משתלבים עם דברי העידוד והחיזוק שהופנו לעם ישראל וליהושע עצמו ("חֲזֹק וְאַמֵץ", פס' ז)?
4. מאין בא משה כשהלך עם יהושע לאוהל מועד (פס' יד)?
5. מה פשר ההנמקה הניתנת בפס' יד לצירופו של יהושע אל משה לאוהל מועד – "וַאֲצֻנּוּ"? הרי לכאורה לא מופיע שום ציווי ליהושע בפסוקים העוקבים?
6. האם קיים קשר ענייני בין מה שנכלל בחלקו הראשון של "פְּתַח הָאֵלֶּה"? ובכלל, האם ניתן לזהות קשר ענייני בין פס' טז–כב לבין כניסתם של משה ויהושע לאוהל מועד כדי שה' יצווה את יהושע (לעיל שאלה ה)?
8. מי ציווה את יהושע בפס' כג? משה או ה'?
9. האם יש רצף או קשר ענייני כלשהו בין פס' כד–כט (הציווי ללוויים) לבין הפסוקים שלפניהם?
10. האם יש קשר בין הפס' הללו לבין כתיבת ספר התורה ונתינתו לבני לוי ונשאי ארון ברית ה'?

להבנתי, את פתרונותיו [פתרונני] של אבן עזרא⁶ ניתן להציג כך:

1. בפס' א משה הלך "אל כל שבט ושבט" (ו'יתכן שהיה יום מותו, שם בביאורו לפס' כב). ומדוע הלך? לבשר להם "שהוא מת" ולעודדם "שלא יפחדו". הרי כשיידעו "שה' הולך עמכם בכל מקום שתלך להלחם", ביטחונם בקיום ההבטחה האלוהית בעזרת יהושע עליהו יהיה שלם.

⁴ י"ח טיגאי, דברים עם מבוא ופירוש ב' (סדרת מקרא לישראל: תל אביב וירושלים תשע"ז); עמ' 755. וראו שם (עמ' 755 – 761, "נספח לא") דיון תמציתי ב"התהוותו של דב' לא" לאור תפיסות מקובלות במחקר המודרני.

⁵ ראו טיגאי, שם, עמ' 758, אך בעיקר י' גוטליב, יש סדר למקרא – חז"ל ופרשני ימי הביניים על מוקדם ומאוחר בתורה (ירושלים ורמת-גן תשס"ט), עמ' 315–169, 416–415. ענייני פרק ל"א בספר דברים נזכרו שם בעיקר בעמ' 306, 314–315, 373 הערה 150.

⁶ ציטוטי פירושיו נלקחו מהמהדורה המקוונת של 'תנ"ך – מקראות גדולות הכתר'.

2. לדעת אבן עזרא, במועד זה דברי משה כללו גם את ברכותיו לכל שבט (פרק לג): "ולפי דעתי, כי אז ברך השבטים ואם (אפילו אם) ברכותיהם מאוחרות במכתב (בנוסח המסורה הסופי)".⁷
3. בניגוד לפירוש רש"י,⁸ אבן עזרא קובע במפורש: "ודבר 'וְאֶעֱנֶה', זהו 'וַיֵּצֵא אֶת יְהוֹשֻעַ בֶּן נֹון' (פס' כג) במצות ה'". אם כן, לדעתו, במעמד התגלות 'כבוד ה' באוהל מועד,⁹ משה הוא שתיווך בין יהושע לבין ה' והעביר לו את ציווי ה'. תוכנו הוא פס' כג ('חֲזֹק וְאִמָּץ...') – מינוי יהושע כמנהיג וחיזוקו. הנמקתו של אבן עזרא נשענת על הסיפא של פס' כג: "אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם", היינו – משה בשם ה', קודם לכן (ראו פס' ז).
4. פס' טז אכן אינו קשור מבחינה תוכנית-עניינית עם סוף פס' טו: "וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנְחָה" – "לא יתכן היותו דבק עם אשר לפניו, כי מה טעם 'העם הזה זונה?'". אלא, כל "פרשת 'הנך שוכב'" נאמרה לאחר הציווי ליהושע: "על כן אמר 'אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם' (פס' כג) ואחר כך אמר פרשת 'הנך שוכב' (פס' טז ואילך).
5. פסוקים כד-כו, העוסקים בהוראותיו של משה לבני לוי "נִשְׂאֵי אֶרֶץ בְּרִית ה'", לאחר שסיים לכתוב את התורה, אכן אינם קשורים עניינית לפסוקים שלפניהם. יש להצמידם למה שמתואר בפס' ט: "וכן פרשת וַיְחִי כָּל־כֶּלֶד מִשֵּׁחָ (פס' כד ואילך) דבקה עם 'וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת' (פס' ט). יודגש: הצדקתו העקרונית של אבן עזרא לשינוי סדר הפסוקים שהציע, לפחות בכל הנוגע לצימוד פס' כג לפס' יד-טו, נעוצה בעיקרון הפרשני המצוטט בפירושו – "אין מוקדם ומאוחר בתורה". לסיכום, נראה לי להציע כי סדר האירועים בפרק ל"א לפי דעת אבן עזרא הוא כדלקמן:
1. ככל הנראה, ביום מותו הלך משה אל כל שבט ושבט לבשר את בשורת מותו והחלפתו על ידי יהושע בן נון, וכן ברכם (פס' א-ה, פרק לג). דבריו אלו כללו חיזוק ועידוד לעם לבטוח בה' שיקיים את 'חלקו' בברית.
2. לאחר מכן חזר "ממחנה ישראל" אל "מחנה השכינה" (וזהו פירושו של 'וַיֵּלֶךְ' שבפס' יד). שם קיבל יהושע, בנוכחותו ובתיווכו של משה, את 'כתב המינוי' הנזכר. בעקבותיו פורטה (גם באזני יהושע? אולי... ראו בהמשך) ההתנהלות העתידית החוטאת של עם ישראל בארץ כנען, עד כדי 'הפרת הברית', הגמול האלוקי להפרה זו וחשיבות כתיבתה של 'שירת האזינו' והוראתה כהתראה וכעדות לצדקתו של ה' (פס' יד-טו, טז-כא, כג).
3. לבסוף, "בַּיּוֹם הַהוּא" (פס' כב), כתב משה את התורה, נתנה אל בני לוי נושאי הארון, הבהיר להם – בפני כל ישראל (פס' כה) – היכן למקם אותה בארון הברית, ואיך לשאת את הארון (פס' ט, כד-כו). כמו כן, "באותו יום, ואחר מכתב דבר התורה... כתב עמה" את שירת האזינו (פס' כב).
4. בנוסף, משה הנחה אותם בכל הנוגע למצוות 'הַקְהָל' (פס' יא-יג), ואולי אף פרט בפניהם שעתידיים הם לחטוא ('הַשָּׁחַת תִּשְׁחָתוּן') ולהיענש 'בְּאַחֲרִית הַיָּמִים'.
5. לאחר שסיים את נאумו לפני הלוויים ואת כתיבת התורה והשירה, אמר אותה לפניהם, כפי שציווה אותו ה'.

⁷ ההסברים בסוגריים וההדגשות בציטוטים – שלי, א.פ.

⁸ רש"י פתר את הקושי הענייני שבביטוי "אעננו" על ידי כך שפרשו כ"אזננו", ולא כציווי.

⁹ הוא המתואר בכתובים לדעת אבן עזרא במילים 'וַיֵּרָא ה'". כלומר, התגלותו ה'ויזואלית' של ה' היא למעשה התגלות כבודו.

מהלך העניינים הנ"ל שונה מאד מסדר ההתרחשויות כפי שנכתבו בפרק עצמו. בו, כתיבת התורה ומצוות הקהל וכו' (סעיף ג' לעיל) קודמים לציויי ה' ליהושע. הציויי עצמו מופרד מהאירוע שבו הוא נמסר ליהושע. פסוקים טז-כא נאמרים לכאורה רק "אל משה" באוהל מועד (פס' טז), ולא ברור כלל אם יהושע שמעם אף הוא. הציויי לבני לוי נושאי הארון, בסיימה של כתיבת התורה והנבואה באשר לחטאי העם (פס' כד-כט), מתרחש לכאורה לאחר התגלות ה' באוהל מועד, בעוד שכתובת התורה עצמה ומצוות 'הקהל' מתרחשים לפני ההתגלות.

מה פשר ה"בלבול" הזה? מדוע נכתב הפרק תוך ערפול סדר האירועים האמיתיים? ייתכן שאחד מכיווני התשובה עולה מתוך מחקרו היסודי של סימון,¹⁰ אך בכל מקרה נותרת בעיניי תמיהה עקרונית: מדוע לא ברור כל כך מסידור הפסוקים בנוסח המסורה אם יהושע אכן שמע מפי 'כבוד ה' את הנבואה על חטאי עם ישראל בארץ ישראל ואת תגובת ה' לכך (פס' טז-כא)? ושמה רמז ברור לפנינו, שיהושע אכן לא שמע מפי משה את פרטי הנבואה המטרידה הזו? אולי משה בכוונה לא שיתפה עמו? אך אם כן, מדוע?

עדיין החידה – חידה... ע"כ ארז פלג פרשת השבוע בר-אילן וילך עט.
א"ה. מה שמע יהושע מפי הגבורה קשה לנו לדעת. אך לענ"ד אין ספק שהדברים הובאו לידיעתו. ובכלל שירת האזינו נועדה להיות לעד בבני ישראל, וכל שכן ביהושע בן-נון.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא אל תמנעו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

ברתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺

¹⁰ א' סימון, און מלין תבחן – מחקרים בדרכי הפרשנית של ר' אברהם אבן עזרא (רמת-גן תשע"ו), עמ' 409 ואילך, ובעיקר ראו שם עמ' 409-412: "יתכן כי אבן עזרא סבר שפסוקים ט וכו' (הפסוקים במילים "ויסע משה") נוספו מאוחר יותר. האם סביר לשער, על פי המצוטט לעיל, שגם פרשת "ויחיי פְּכֻלֹת מִשֶּׁה" (ולא פס' אחד בלבד) נכללה לדעתו במה שנוסף מאוחר יותר לספר התורה, מעצם היותה "דבקה" עמה? אם כן, תהא בכך (כתוספות מאוחרות) משום תשובה לחלק מן התיבות". **א"ה.** כמזומה שעלינו על מוקש! לא עת האסף כאן, אבל לפי ראב"ע יתכנו קטעים בתורה שנוספו מאוחר יותר. ויתכן שזה כלול בלשון חז"ל 'תיקון סופרים'. ואכמ"ל. כדאי מאוד להזכר בעניינים האלה, כי מכאן יש סכנה של מדרון לכפירה רח"ל.

" ובפרט אם פסוקים כז-כט אכן נכללו לדעת אבן עזרא בפרשת "ויחיי פְּכֻלֹת מִשֶּׁה" ונוספו מאוחר יותר, כנ"ל בהערה הקודמת.